

Tamer BOZKURT

THEMIS

TİCARET HUKUKU - CİLT III

KIYMETLİ EVRAK HUKUKU

**6102 sayılı yeni Türk Ticaret Kanunu ve
6098 sayılı yeni Türk Borçlar Kanunu'na göre hazırlanmış,
31.1.2012 tarih ve 6273 sayılı Kanun'la 5941 sayılı
Çek Kanunu'nda yapılan değişiklikler işlenmiştir.**

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	VII
YAZAR HAKKINDA	IX

BİRİNCİ BÖLÜM NEDEN KIYMETLİ EVRAK HUKUKU? ADI SENETLERLE FARKI, PİYASA GÜVENLİĞİNİ SAĞLAMA VE KORUMA KAYGILARI, TASNİF, DEFİLER, TEMEL KAVRAMLAR

§ 1 – GENEL OLARAK KIYMETLİ EVRAK VE ALACAĞIN TEMLİKİ İLİŞKİSİ... 1	
I. GENEL OLARAK	1
II. KIYMETLİ EVRAK HUKUKU İLE BORÇLAR HUKUKU BAĞLANTISI; KAMBİYO SENETLERİNDEKİ PİYASA İŞLEYİŞİ ve ÖĞRETİCİ BİR ÖRNEK.....	8
§ 2 – KIYMETLİ EVRAK HUKUKU İLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEME..... 14	
I. GENEL OLARAK	14
II. MEVZUATTAKİ DURUM	14
A– Türk Ticaret Kanunu.....	14
B– Türk Medeni Kanunu	15
C– Sermaye Piyasası Kanunu	15
§ 3 – KIYMETLİ EVRAK HUKUKUNUN TEMEL KAVRAMLARI..... 15	
§ 4 – KIYMETLİ EVRAKIN UNSURLARI, BORÇLUNUN DURUMU VE DEVİR.. 22	
I. KIYMETLİ EVRAKIN TANIMI ve UNSURLARI.....	22
A– Tanım	22
B– Unsurlar	22
1. Kıymetli Evrak Bir Senettir.....	22
2. Kıymetli Evrakta Hak ve Senet Mündemiçtir (İçkin); İç İçe Geçmiştir	23
3. Senette Yapışık Hakkın Senetten Ayır Devredilememesi ve İleri Sürülememesi	24
II. KIYMETLİ EVRAKTA BORÇLUNUN DURUMU.....	25
A– Genel Düzenleme	25
B– Özel Düzenleme	27
III. KIYMETLİ EVRAKIN DEVİRİ.....	27
§ 5 – KIYMETLİ EVRAK ALANINDA YAPILAN TASNİFLER..... 30	
I. GENEL OLARAK	30
II. TASNİF KRİTERLERİ.....	30
A– Temsil Ettiği Hakkın Türüne Göre	30
1. Alacak (Para) Senetleri	30

2. Emtia Senetleri	31
3. Hisse (Pay) Senetleri.....	31
B– Kıymetli Evraktaki “Mündemiç” Hakkın Senetten Önce Var Olup Olmamasına Göre.....	32
1. Kurucu (İhdası) Kıymetli Evrak	32
2. Bildirici (İzharî) Kıymetli Evrak.....	33
C– Kıymetli Evrakın Düzenlenmesine Neden Olan Temel İlişki İle Bağlantısına Göre (İlli-Mücerret Kıymetli Evrak)	33
1. İlli Kıymetli Evrak.....	33
2. Mücerret (Soyut) Kıymetli Evrak.....	34
D– Devir Şekli veya Hak Sahibini Tespit Şekline Göre	35
1. Nama Yazılı Kıymetli Evrak	35
2. Emre Yazılı Kıymetli Evrak	42
3. Hamiline Yazılı Kıymetli Evrak.....	49
E– Kamu Güvenine Layık Olup Olmamasına Göre.....	50
§6– KIYMETLİ EVRAKTA TAHVİL	52

İKİNCİ BÖLÜM KIYMETLİ EVRAKIN ZIYA VE İPTALİ

§7– KIYMETLİ EVRAKIN ZIYA VE İPTALİ.....	55
I. GENEL OLARAK	55
II. KIYMETLİ EVRAKIN ZIYA ve İPTALİ ile İLGİLİ GENEL HÜKÜMLER.....	55
III. KIYMETLİ EVRAKIN ZIYA ve İPTALİ ile İLGİLİ ÖZEL HÜKÜMLER.....	56
A– Emre Yazılı Kıymetli Evrakta	56
B– Hamiline Yazılı Kıymetli Evrakta	58
1. Yetki	58
2. Usul.....	58
C– Nama Yazılı Kıymetli Evrakta	59
IV. İPTAL KARARININ SONUÇLARI (GENEL)	59

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM KAMBIYO SENETLERİ (TİCARİ SENETLER)

§8– GENEL OLARAK KAMBIYO SENETLERİ VE ÖZELLİKLERİ.....	63
I. GENEL OLARAK ve YASAL DÜZENLEME	63
II. KAMBIYO SENETLERİNİN ÖZELLİKLERİ	64
A– Kanunen Emre Yazılı Olması.....	64
B– Geçerliliklerinin Sıkı Şekil Şartlarına Bağlı Olması	64
C– İbraz ve Tedavül Senetleri Olması.....	64
D– Kurucu ve Mücerret Kıymetli Evrak Olması.....	64

E- İmzaların Bağımsızlığı İlkesinin Geçerli Olması.....	65
F- Senetteki Mündemiç Hakkın Mutlaka Para Alacağı Olması	66
G- Senet Dolayısıyla Borç Altına Girenlerin Hamile Karşı Müteselsilen Sorumlu Olması.....	66
H- İcra ve İflas Hukukunda Özel Takip Usulünün Olması	67
I- Emre veya Hamiline Yazılı Olması Koşuluyla Kamu Güvenine Layık Olması.....	67
III. KAMBIYO SENETLERİNDE EHLİYET, TEMSİL ve İMZA	67
A- Ehliyet	67
B- Temsil	67
C- İmza	69

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM KARŞILAŞTIRMALI OLARAK POLİÇE VE BONO

§9- POLİÇE VE BONO.....	71
I. GENEL OLARAK, HUKUKİ NİTELEME ve İŞLEYİŞ	71
A- Poliçe	71
B- Bono	74
II. ZORUNLU ŞEKİL UNSURLARI.....	75
A- Poliçe	75
1. “Poliçe” Sözcüğü.....	75
2. Belli Bir Bedelin Ödenmesi Konusundaki Kayıtsız ve Şartsız Havale	75
3. Ödeyecek Olan Kişinin (Muhatabın) Adı	76
4. Vade	76
5. Ödeme Yeri	77
6. Kime veya Kimin Emrine Ödenecek İse Onun Adını (Lehtar)	77
7. Düzenleme Tarihi ve Yeri.....	78
8. Düzenleyenin (Keşidecinin) İmzası.....	78
B- Bono	80
1. “Bono” veya “Emre Yazılı Senet” Sözcüğü	80
2. Kayıtsız ve Şartsız Belli Bir Bedeli Ödeme Vaadi	80
3. Vade	80
4. Ödeme Yeri	80
5. Kime veya Kimin Emrine Ödenecek İse Onun Adı (Lehtar)	80
6. Düzenleme Tarihi ve Yeri.....	81
7. Senedi Düzenleyenin İmzası	81
C- Zorunlu Unsurlardaki Eksiklikler ve Tamamlayıcı Hükümler	83
1. Poliçe	83
2. Bono	84
D- Yazılması Senedi Geçeriz Kılacak veya Yazılmamış Sayılmasına Neden Olacak Unsurlar	84

1. Yazılması Geçersizlik Sonucunu Doğuracak Kayıtlar	84
2. Yazılması Geçersizlik Sonucunu Doğurmayıp, İlgili Kaydın Yazılmamış Sayılmasına Neden Olan Durumlar	84
E- İhtiyari Kayıtlar	85
III. AÇIK (BEYAZ) POLİÇE (BONO ve ÇEK) ve EKSİK POLİÇE / BONO / ÇEKTE FARKLARI	86
A- Açık (Beyaz) Poliçe-Bono-Çek	86
B- Eksik Poliçe (Bono-Çek)	88

§ 10- POLİÇEDE DÜZENLEYENİN (KEŞİDECİNİN) KONUMU VE KABUL 89

I. DÜZENLEYENİN (KEŞİDECİNİN) DURUMU	89
II. GENEL OLARAK KABUL ve BONO ile ÇEKTE DURUM.....	89
III. ON İKİ SORUDA KABULE ARZ	90
A- Kim Kabule Arz Eder?	90
B- Kabule Arz Nerede Yapılır?	91
C- Kabule Arz Ne İçin Yapılır?	91
D- Kabule Arz Zorunlu Mudur?.....	91
E- Kabule Arz Ne Zamana Kadar Yapılabilir?	92
1. Ana Kural	92
2. İstisnalar	93
F- (İrادی ve Yasal) Kabule Arz Zorunluluğu Nedir? İrادی Kabule Arz Zorunluluğunu Kim Koyabilir? Neden Bazı Poliçelerde Kabule Arz Zorunluluğu Vardır?.....	93
1. Poliçenin Kabule Arzının «İrادی» Olarak Zorunlu Kılındığı Haller	94
2. Poliçenin Kabule Arzının «Yasal » Olarak Zorunlu Kılındığı Hâl.....	95
G- Kabule Arz Yasağı Nedir ve Bu Yasak Kim Tarafından Konulabilir?	97
H- Hangi Tür Poliçelerde Kabule Arz Mümkün Değildir? Hangilerinde Niçin Kabule Arz Mecburiyeti Vardır?.....	97
1. Kabule Arzın Mümkün Olmadığı Haller	97
2. Kabule Arzın Mecburi Olduğu Haller	98
I- Kabule Arz Sonunda “Kabul” Nasıl Yapılır?.....	99
J- Poliçeye Kabul Etmemeden Dolayı Sorumsuzluk Kaydı Konulabilir Mi?	100
K- Poliçe Kabule Arz Sonucunda Kabul Edilirse Ne Olur?	100
L- Poliçe Kabule Arza Rağmen Kabul Edilmezse Ne Olur?	101

§ 11- POLİÇENİN (BONO VE ÇEKİN) CİROSU 105

I. GENEL OLARAK	105
II. ALACAĞIN TEMLİKİ İLE CİRO ARASINDAKİ FARKLAR	106
III. CİRONUN YAPILIŞI, ŞEKLİ, SÜRESİ ve TÜRLERİ	108
A- Cironun Temel İşlevi Nedir?	108
B- Cironun Tarafları Kimlerdir? Kimlere Ciro Yapılabilir?	108
C- Ciro Ne Zamana Kadar Yapılabilir?	109

D– Cironun Şekli Nasıldır?	112
1. Genel Olarak	112
2. Ciroyu Yasaklayan Bir Kayıt ve Şart Bulunmamalıdır.....	113
3. Ciro Kayıtsız Şartsız Olmalıdır.....	113
4. Ciro Çizilmemiş Olmalıdır.....	114
E– Tam Ciro-Beyaz Ciro Ne Demektir?	114
F– Ciro Hangi Amaçlara Hizmet Eder? Ne İşlevleri Vardır?	117
1. Genel Olarak.....	117
2. Temlik Ciro su	117
3. Tahsil Ciro su	119
4. Rehin Ciro su.....	121
§ 12– POLİÇE VE BONODA ÖDEME VE AŞAMALARI	125
I. GENEL OLARAK	125
II. VADE – ÖDEME GÜNÜ AYIRIMI.....	125
III. POLİÇE ve BONODA VADE TÜRLERİ	126
A– Genel Olarak	126
B– Vade Türleri.....	126
1. Belirli (Muayyen) Vadeli Poliçe ve Bonolar.....	126
2. Düzenleme Tarihinden Belli Bir Süre Sonra Ödenecek Poliçe ve Bonolar	126
3. Görüldüğünde Ödenecek Poliçe ve Bonolar.....	127
4. Görüldükten Belli Bir Süre Sonra Ödenecek Poliçe ve Bonolar	128
IV. POLİÇE VE BONODA ÖDEME REAKSİYONUNUN BAŞLAMASI.....	130
A– Yedi Soruda Ödeme İçin İbraz	130
1. Genel Olarak.....	130
2. İbrazın Konusu Nedir? Usulü Nasıldır?.....	131
3. İbrazın Tarafları Kimlerdir?	131
4. İbrazın Fonksiyonları Nelerdir?.....	132
5. İbraz Yeri Neresidir?.....	132
6. İbraz Yerine Geçecek Durum Nedir?	132
7. Poliçe ve Bono Ne Zamana Kadar İbraz Edilecektir? Süre Nedir?	132
8. İbraz Sürelerinin Kaçırılması ve İbrazın Sonuçları Nelerdir?	134
B– Ödeme Olgusu	135
1. Vadeden Önce	135
2. Vadede.....	136
3. Yabancı Ülke Parası İle Ödeme	138
4. Tevdi.....	139
§ 13– POLİÇE VE BONODA HAMİLİN MÜRACAAT HAKLARI	139
I. GENEL OLARAK	139
II. MÜRACAAT HAKLARININ KULLANILMA KOŞULLARI	140

A– Maddi Şartlar	140
1. Vadede	140
2. Vadeden Önce	140
B– Şekli Şart: Protesto	143
1. Genel Olarak	143
2. Protestonun Çekilebileceği Süre	143
3. Protestoyu Çekecek Mercii	146
4. Protesto Çekilmesinin Sonuçları	146
5. Protestodan Muafiyet	148
III. İHBAR KÜLFETİ	154
A– Genel Olarak İhbar ve Amacı	154
B– Kimler, Ne Zamana Kadar Bu Külfeti Yerine Getirir?	154
IV. MÜRACAAT HAKKININ KAPSAMI	156
A– Hamilin Müracaat Hakkının Kapsamı	156
1. Poliçe veya Bono Bedeli	156
2. Anapara Faizi	157
3. Temerrüt Faizi	157
4. Müracaat Masrafları	157
5. Komisyon	157
B– Ödeyen Müracaat Borçlusunun Müracaat Hakkının Kapsamı ..	158
1. Hamile Ödenen Meblağ	158
2. Temerrüt Faizi	158
3. Ödeyenin Yaptığı Giderler	158
4. Komisyon	158
V. MÜRACAAT BORÇLULARI ve ARALARINDAKİ İLİŞKİLER	159
A– Hamil, Müracaat Borçlusunu Seçmekte Serbesttir	159
B– Ödeyen Müracaat Borçlusunun Durumu	159
C– Ödeme Hakkı	160
VI. MÜRACAAT HAKKININ DÜŞMESİ	160
A– Genel Olarak	160
B– Müracaat Hakkının Düşme Nedenleri	160
1. Bazı Tür Vadeyi İçeren Poliçelerde Kabule Arz; Bazı Tür Poliçe ve Bonolarda Ödeme İçin İbrazın Yapılmaması	160
2. Süresinde Usulüne Uygun Protestonun Çekilmemesi	161
3. Protestodan Muaf Tutulmuş Bir Senedin İbraz Edilmemesi ...	161

§ 14– POLİÇE VE BONODA ZAMANAŞIMI 161

I. GENEL OLARAK	161
II. SÜRELER	162
A– Poliçede Kabul Eden Muhatap, Bonoda Düzenleyene Karşı	162
B– Hamilin Kendisinden Önce Gelenlere Karşı	162
C– Ödeyen Müracaat Borçlusunun Kendisinden Önce Gelenlere Başvurusu	163
D– Örnekler	163

III. SÜRELERİN HESABI.....	164
IV. ZAMANAŞIMININ KESİLMESİ ve DURMASI	164
A– Kesilme	164
1. Genel Olarak ve Kavram.....	164
2. Kesilme Nedenleri.....	164
3. Zamanaşımının Kesilmesinin Sonuçları ve Etkisi.....	166
B– Durma	166
V. POLİÇE ve BONONUN ZAMANAŞIMINA UĞRAMAMASI	167
VI. ZAMANAŞIMINA UĞRAMIŞ POLİÇE, BONONUN ÇEKİN AKİBETİ.....	167
§ 15– POLİÇE VE BONODA AVAL	167
I. GENEL OLARAK	167
II. AVALLE KEFALETİN KARŞILAŞTIRILMASI	168
III. AVALLE İLGİLİ YASAL DÜZENLEMELER.....	168
A– Avalin Tarafları Kimlerdir?	168
B– Aval Beyanı Nasıl Yapılır?.....	169
C– Avalin Hüküm ve Sonuçları Nelerdir?	170
1. Genel Olarak.....	170
2. Avalistin Sorumlu Olmaması ve İleri Sürülebilecek Defiler	170
3. Avalistin Hakları	171
§ 16– EMRE YAZILI HAVALA VE ÖDEME VAADİ.....	171
I. EMRE YAZILI HAVALA	171
II. EMRE YAZILI ÖDEME VAADİ.....	172
III. CİROSU KABİL OLAN DİĞER SENETLER	172
BEŞİNCİ BÖLÜM	
KIYMETLİ EVRAK HUKUKUNA İLİŞKİN DİĞER	
KONULAR	
§ 17– SEBEPSİZ ZENGİNLEŞME VE KARŞILIĞIN DEVRİ.....	173
I. GENEL OLARAK	173
II. SEBEPSİZ ZENGİNLEŞME	174
A– Genel Olarak ve Koşullar	174
B– Taraflar	176
C– Usul	176
III. KARŞILIĞIN DEVRİ.....	176
A– Genel Olarak.....	176
B– Kanunî İntikal.....	177
C– İradî İntikal.....	177
D– Sonuçlar	178
§ 18– ARAYA GİRME	178
I. GENEL OLARAK	178
II. ARAYA GİRME SURETİYLE KABUL	179

A– Genel Olarak ve Hâmilin Durumu	179
B– Şekil	180
C– Hukukî Sonuçları	180
III. ARAYA GİRME SURETİYLE ÖDEME	180
A– Genel Olarak	180
B– Hâmilin Durumu	180
C– Ödeyenin Durumu	181
§ 19– POLİÇE NÜSHA VE SURETLERİ	182
I. NÜSHA	182
II. SURET	183
§ 20– SENET METNİNDE DEĞİŞİKLİKLER	183
§ 21– RETRET	184

ALTINCI BÖLÜM ÇEK

§ 22– GENEL OLARAK ÇEK	185
I. GENEL OLARAK	185
II. ÇEKİN İKTİSADÎ ve HUKUKÎ NİTELİĞİ	191
III. ÇEKLE POLİÇENİN KARŞILAŞTIRILMASI ve ÇEKİN ÖZELLİKLERİ	191
§ 23– ÇEKİN UNSURLARI	193
I. ÇEKİN ZORUNLU İÇERİĞİ	193
A– TTK Açısından	193
B– 5941 Sayılı Çek Kanunu Açısından	195
II. ÇEKE KONULABİLECEK İHTİYARÎ KAYITLAR	198
III. ÇEKE KONULAMAYACAK KAYITLAR	199
IV. ÇEKTE KABUL YASAĞI ve YANSIMALARI	199
A– Genel Olarak	199
B– Kabul Yasağının Yansımaları	199
C– Kabul Yasağını Yumuşatmak İçin Öngörülen Çareler	200
1. Teyitli Çek	200
2. Garantili Çek	201
§ 24– ÇEKTE MUHATAP BANKA-DÜZENLEYEN İLİŞKİLERİ	201
I. GENEL OLARAK ÇEK ANLAŞMASI	201
II. ÇEK ANLAŞMASININ ŞEKLİ VE İÇERİĞİ	203
III. MUHATAP BANKANIN ÖZEN YÜKÜMLÜLÜKLERİ	203
IV. BANKANIN ÖZEN YÜKÜMLÜLÜĞÜNÜN ÖZEL GÖRÜNÜMÜ: SAHTE veya TAHRİF EDİLMİŞ ÇEKİN ÖDENMESİNDEN DOĞAN SORUMLULUK	205

§25- ÇEKİN TEDAVÜLÜ.....	206
I. GENEL OLARAK	206
II. DEVİR ŞEKLİ AÇISINDAN ÇEKLER.....	207
A- Emre Yazılı Çekler ve Devir	207
1. Genel Olarak.....	207
2. Çekin Ciro su	207
B- Nama Yazılı Çekler ve Devir	210
C- Hamiline Yazılı Çekler ve Devir Usulü.....	210
1. Genel Olarak.....	210
2. Devir	210
III. ÇEKİN KAYBEDİLMESİ.....	212
§26- ÇEKTE AVAL.....	212
§27- ÇEKİN ÖDENMESİ VE ÖDEME AŞAMALARI	212
I. GENEL OLARAK	212
II. TÜRK UYGULAMASININ YARATTIĞI BİR SORUN: ÇEKTE VADE	213
III. ÇEKİN İBRAZİ.....	215
A- Genel Olarak.....	215
B- Çek Nerede İbraz Edilir? Poliçe ve Bono İle Farklılık	215
1. Muhatap Bankaya İbraz	215
2. Muhatap Bankanın Başka Şubesine İbraz	215
3. Takas Odasına İbraz	215
C- İbraz Süreleri	216
1. Genel Olarak İbraz Süresi ve Hukuki Niteliği Nedir?	216
2. İbraz Süreleri Ne Kadardır?	216
3. İbraz Süreleri Nasıl Hesaplanır?	217
4. Çek Hukukunda İbraz Sürelerinin Önem Arz Ettiği Noktalar Nelerdir?	218
5. Çek İbraz Edilirse veya İbraz Süresi Kaçırılsa Ne Olur?	219
D- Muhatap Bankanın Ödemesi	220
1. Genel Olarak.....	220
2. Bankanın Ödeme Sırasında Dikkat Edeceği Noktalar.....	220
3. Çekin Ödeme Şekilleri	221
E- Çekin Ödenmesini Kesintiye Uğratan Durumlar	223
1. Genel Olarak.....	223
2. Çekten Cayma.....	223
3. Ödemeden Men (Ödeme Yasağı)	224
F- Çekin Ödenmesinde İstisnai Durumlar: Ölüm, İflas, Ehliyetsizlik	225
G- Çekin Tamamen veya Kısmen Karşılıksız Çıkması: Hukuki Sonuçlar	225
1. Genel Olarak.....	225
2. Müracaat Hakkı, Doğumu ve Kullanılması	226
3. Müracaat Hakkının Kapsamı.....	226

4. Müracaat Haklarında Zamanaşımı	227
H- Karşılıksız Çek Düzenleme ile İlgili Yaptırımlar	227
1. Karşılıksız Çek Düzenleme	227
2. Yaptırım	229
I- Bankaların Bildirim Yükümlülüğü	230
J- Uygulamada Çek Adıyla Geçen Belgeler	231

YEDİNCİ BÖLÜM EMTİA SENETLERİ

§28- GENEL OLARAK VE UMUMÎ MAĞAZALAR	233
---	------------

§29- MAKBUZ SENEDİ VE VARANT	234
---	------------

I. ŞEKİL	234
II. DEVİR	235
III. MAKBUZ SENEDİ VE VARANTLA İLGİLİ DİĞER HÜKÜMLER	237
A- Eşya ile İlgili Tasarruflar ve Senet Esası	237
B- Malın Geri Alınması ile İlgili Esaslar	237
C- Sattırma ve Başvurma Hakkı	238
D- Zamanaşımı	239
E- Senetlerin Kaybı	240

EK

6102 SAYILI TÜRK TİCARET KANUNU VE 5941 SAYILI ÇEK KANUNU (31.1.2012 TARİH VE 6273 SAYILI KANUN İLE YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER DÂHİL) İLE KIYMETLİ EVRAK HUKUKU ALANINDA YAPILAN BELLİ BAŞLI DEĞİŞİKLİKLER (ANA HATLAR)

KAYNAKÇA	245
----------------	-----